

УДК 332.012.334
JEL R11

Е. В. Гарпко

аспірант Мукачівського державного університету
e-mail: evevelina53@ukr.net
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-8605-3052>

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Здійснено порівняльний аналіз розвитку малих міст у країнах Європейського Союзу та Україні, з'ясовано специфіку та особливості їх функціонування як локальних – соціально-економічних підсистем регіону. Поглиблено сутність понятійно-термінологічного апарату, а також виявлено низку ознак, що якісно відрізняють малі міста від інших адміністративно-територіальних формувань. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази функціонування селищ міського типу.

Ключові слова: малі міста, розвиток, функціонування, локальні просторові формування.

Harapko E. EVOLUTION OF DEVELOPMENT OF SMALL TOWNS: THEORETICAL APPROACHES

The processes of transition from different forms of economic systems are peculiar to any society in different stages of its development. The processes take place in Ukrainian society as well, which is at the stage of dynamic social and economic development. They are the most evident at regional level, where small towns take special place, defining the level of social production, productive forces development and innovation and investment opportunities for the development of a region and a country in general. However, at current stage of complex socio-economic processes there is the need to identify the problems of small towns' development. The paper aims is to carry out comparative analysis and to provide practical recommendations regarding the development of small towns in Zakarpatska oblast. The comparative analysis of small towns development in the EU Member States and Ukraine is carried out, The specifics and peculiarities of their functioning as local socio-economic subsystems of a region are revealed. The nature of concepts and terminology apparatus is extended and the range of features that qualitatively differ small towns from the other administrative and territorial units are outlined. The recommendations on improvement of legislative basis of functioning of urban-type settlements are suggested. Small towns are proven to be identified as the open localized socio-economic systems that constitute the load-bearing construction of the settlement network in a region with the peculiar mono-branch production structure and small number of core industrial enterprises and objects of social infrastructure that maintain the living activity of population at the relevant territories. Functionally they act as the link between large cities and urbanized territories. They play an important role solution of employment problems at adjacent rural territories, establishment of cooperative relations and integration processes and reduction of depopulation processes. They also impact the labour migration processes to a certain extent. All the abovementioned is the ground for claiming that the further development of small urban settlements and their competitive ability in the dynamic market environment is related to their multifunctional development.

Keywords: small towns, development, functioning, local territorial formation.

Постановка проблеми. Процеси переходу від різних форм економічних систем характерні для будь-якого суспільства в різні періоди його розвитку. Такі процеси мають місце і в українському суспільстві, яке перебуває на стадії динамічного соціально-економічного розвитку. Найбільш яскраво вони спостерігаються на регіональному рівні, де особливе місце займають малі міста, які визначають рівень суспільного виробництва, розвиток продуктивних сил, інноваційно-інвестиційні можливості для розвитку регіону зокрема і держави загалом. Але на сучасному етапі складних соціально-економічних процесів виникає необхідність ідентифікації проблем розвитку малих міст.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми розвитку малих міст досліджено у наукових працях видатних українських та іноземних науковців, серед яких: Ю. Білоконь, І. Бистряков, В. Давидович, Т. Дерун, М. Долішній, А. Доценко, О. Карий, І. Кононов, М. Мельценко, М. Мельник, М. Чумаченко, О. Шаблій, Л. Шевчук, С. Шульц.

Мета статті – здійснити порівняльний аналіз і надати практичні рекомендації щодо розвитку малих міст у Закарпатській області.

Основні результати дослідження. Історичний і соціально-економічний контекст розвитку міст вказує на те, що в їх структурі домінують частка малих міських поселень, які, по суті, формують територіальний каркас розселення населення та каркас територіально-господарської структури регіонів і країни загалом. Подібна тенденція характерна не лише для України, але і для переважної більшості європейських країн. Концентрація в малих містах основних проблем розвитку країни, вагомої частки населення, наукового, виробничого, фінансового, комунікаційного та соціально-культурного потенціалів, а також важлива роль у поселенській структурі як сполучної ланки між сільськими поселеннями та великими містами є визначальними детермінантами їх швидкого розвитку в країнах Європейського Союзу та України (табл. 1).

Типи міст у країнах Європейського Союзу та в Україні (станом на 01.01.2017 р.)

Типологізація міст за кількістю населення	ЄС		Україна	
	Кількість	% до загальної кількості	Кількість	% до загальної кількості
Міста-мегаполіси (кількість жителів перевищує 1 млн осіб)	18	0,5	3	0,7
Великі міста (від 100 тис. до 1 млн)	363	28,5	38	8,7
Міста (від 50 тис. до 100 тис.)	698	20,5	42	9,7
Малі міста	2504	67,0	352	80,9

Розраховано автором на основі [18; 15].

Не дивлячись на певну схожість процесів, пов'язаних з розвитком міст в ЄС та Україні, все-таки чітко прослідковується різнонаправлений вектор їх розвитку, особливо щодо кількості великих міст і міст з чисельністю населення від 50 до 100 тис. осіб. В основі цього процесу лежить низка історично важливих відмінностей їх розвитку, основними з яких є відмінність у причинах і наслідках урбанізації [16, с. 2]. В європейських країнах збільшення кількості міського населення відбувалося значною мірою спонтанно. Процеси кількісного зростання населення тут супроводжувалися підвищенням ефективності промислового виробництва та зростанням продуктивності праці, інтенсивним розвитком торгівлі, виробничої, соціальної і транспортної інфраструктури, результатом чого став швидкий ріст професійної підготовки і культурного рівня працівників, зросла роль висококваліфікованої праці, що призвело до підвищення рівня життя міського населення. Доіндустріальні способи використання праці поступово витісняються науково-індустріальними та науково-інформаційними.

Кількісні показники розвитку різних типів європейських міських поселень корелюються з кількісним зростанням постійного населення, яке в них проживає. За даними офіційної статистики, у країнах Європейського Союзу у містах проживає $\frac{3}{4}$ населення, з них близько 56% у 2504 малих містах. За прогнозними оцінками, у найближчі 10-20 років кількість населення країн Європейського Союзу, що проживатимуть у малих містах, зросте до 70% від загальної кількості населення [17], що можна пояснити комфортними умовами проживання, можливістю будівництва власного житла, широким доступом до соціальних мереж, цифрових комунікацій тощо. Важливу роль відіграє і те, що у міських поселеннях створюються сприятливі умови для саморозвитку та самореалізації, можливість отримання якісної освіти, кваліфікованої медичної допомоги, професійного зростання тощо.

На відміну від європейських країн, в Україні розвиток міських поселень відбувався під впливом індустріалізації, що потребувало розподілу і перерозподілу значних обсягів робочої сили, як правило, через систему організованого набору робітників в міста освоєння на основі директивних планів. Однак ці процеси не супроводжувалися зростанням продуктивності праці, оскільки домінував екстенсивний тип розвитку, зорієнтований на використання переважно ручної праці та застарілого технічного обладнання. Значну частку в структурі промислового виробництва займали підприємства, продукція яких забезпечувала потреби військово-промислового комплексу, абсолютна більшість з яких з розпадом Радянського Союзу припинила своє функціонування внаслідок відсутності попиту на їх продукцію. Виділення значних матеріальних і

фінансових ресурсів на потреби ВПК призвело до серйозного відставання сфери послуг, оскільки галузь розвивалася за залишковим принципом, що спровокувало глибокий розрив між територіальним і економічним розвитком міських поселень. Спад виробництва в процесі ринкової трансформації економіки країни спровокував масштабне безробіття і відповідне зниження рівня життя населення, особливо у малих містах, для переважної більшості яких характерна моногалузева структура міського господарства, що прийшла у суперечність з ринковими структурними трансформаційними процесами, де пріоритетною є сфера послуг.

Друга відмінність полягає в щільності міст на території країни. В європейських країнах, як відзначає А. Гранберг, «міста отримали принципово нову якість: вони перестали бути повернутими «всередину» і ніби «ввірвалися зовні» і стали «розповзатися» по території» [13, с. 14]. По суті, відбувалися процеси поглинання містами прилеглих територій, які історично склалися навколо міських агломерацій, що є наслідком глобалізації, активізації процесів урбанізації та зростання ролі міських поселень як основної форми розселення і соціально-економічних та етнокультурних центрів. В Україні малі міста займають відносно незначну частину площі країни. Сьогодні в 352 малих містах проживає 22% населення від загальної кількості міського населення. При цьому значна його частка припадає на індустріально розвинуті регіони країни. В західних областях України, за незначним винятком, міста займають відносно невелику площу, при цьому між ними існує глибока територіальна диверсифікація. Так, наприклад, у Закарпатській області найбільшу площу займає м. Ужгород (40 км²), а найменшу – м. Рахів (5,68 км²). В основі цього, крім природних чинників, лежать глибокі деформації в розміщенні продуктивних сил, концентрація виробничого потенціалу переважно в обласному центрі та м. Мукачеві, недостатній розвиток транспортних комунікацій, нерозвинутість виробничої і соціальної інфраструктури, що створило серйозні бар'єри на шляху поглиблення внутрішніх і міжрегіональних економічних зв'язків, слабка включеність малих міських поселень у сферу транскордонного співробітництва. Реформування місцевого управління, яке відбувається сьогодні в Україні та її регіонах, з високою імовірністю дозволяє стверджувати, що поглиблення процесів децентралізації буде супроводжуватися продовженням фрагментації простору країни шляхом укрупнення фрагментів навколо малих і середніх міст. Підтвердженням цього є прийнятий у 2018 р. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», який узаконює добровільне приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст обласного значення [12]. Згідно з цим законом міста

можуть отримати нові території, а села – додаткове фінансування, кращий рівень надання послуг, розвиток інфраструктури. Однак у сільських регіонах дуже важливо не допустити поглинання сільських територій містами, а зберегти їх самоідентичність, динаміку розвитку, особливо у пріоритетних сферах сільської економіки, що є умовою розвитку не тільки сільських поселень, але і самих міст.

Третя відмінність лежить у площині становлення інститутів міського управління. Відомо, що в європейських країнах склалася ефективна система муніципального управління, яка дозволяє оперативно вирішувати проблеми життєдіяльності міст. В Україні система міського управління як інструмент перетворення їх в реальних суб'єктів економічних відносин перебуває на стадії становлення.

Одним з перших законодавчих актів, спрямованих на підтримку малих міст є Закон України «Про затвердження загальнодержавної програми розвитку малих міст», прийнятий Верховною Радою України 4.03.2004 р. № 1580-4. 29 листопада 2010 р. постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Державну цільову програму підтримки соціально-економічного розвитку малих міст на 2011-2015 рр.

Програма передбачала комплексний підхід до створення умов збалансування соціального, економічного, екологічного розвитку малих міст, а також надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг. Вирішення існуючих проблем планувалося розв'язувати шляхом удосконалення нормативно-правової бази та запровадження ефективного механізму надання державної фінансової підтримки і реалізації інвестиційних проектів під керівництвом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [1]. Хоча низку важливих програмних цілей не вдалося реалізувати, прийняття такого документу є свідченням розуміння з боку владних органів складності і масштабності проблем, які роками нагромаджувалися в розвитку малих міст, однак не знаходили ефективного вирішення. Підтвердженням цього є розробка і затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування від 1.04.2014 р. № 333, яка визначає напрями і терміни формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних і доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народо-владдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Важливість цього документу полягає в тому, що він:

- регламентує повноваження органів місцевого самоврядування, що утворюються на території адміністративно-територіальних одиниць базового, районного та обласного рівнів, на засадах субсидіарності з урахуванням їх спроможності здійснювати такі повноваження і рівня фінансового забезпечення, а також повноважень місцевих органів виконавчої влади;
- закладає фундамент для формування механізму здійснення жителями відповідних адміністративно-територіальних одиниць контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування;

- визначає суб'єктів надання адміністративних, соціальних та інших послуг, що надаються населенню органами місцевого самоврядування базового та регіонального рівнів, критерії оцінювання їх якості з урахуванням особливостей, визначених законами, які регулюють суспільні відносини у відповідній сфері;
- регламентує на законодавчому рівні порядок здійснення місцевими органами виконавчої влади контролю за виконанням органами місцевого самоврядування вимог Конституції та законів України;
- закладає правову базу для формування об'єднаних територіальних громад згідно із законодавчо визначеною процедурою з власними органами місцевого самоврядування, зокрема виконавчими органами рад [8].

Об'єктивний аналіз динаміки розвитку та ефективності функціонування місцевого самоврядування вказує на те, що за останній період часу значно активізувався законодавчий процес, спрямований на розвиток місцевого самоврядування, підтримку об'єднаних територіальних громад шляхом бюджетної децентралізації, віднесення до їх компетенції основних проблем забезпечення життєдіяльності територій. Це є свідченням того, що поступово долається спрощений підхід до розуміння ролі низових просторових формувань та зведення її до вирішення суто муніципальних проблем – вода, каналізація, дороги, ремонт техномереж тощо. Сьогодні діяльність органів місцевого самоврядування виходить далеко за межі означених проблем, вона наповнюється новим змістом щодо сприяння розвитку інформаційних технологій, стимулювання інновацій, виробництва наукомісткої продукції, технологічної модернізації, екологізації виробництва тощо. Саме ці напрями сьогодні визначають стратегічний вимір і магістральний шлях реформування місцевого самоврядування, де особлива роль відводиться міським поселенням і зонам їх впливу як локальним точкам розвитку та організації процесів життєдіяльності, що значно активізувало увагу до їх розвитку та функціонування.

Не вдаючись до гіперболізації, можна стверджувати, що за останній період часу в Україні почала активно формуватися державна політика розвитку та підтримки малих міст. Цьому значною мірою сприяли заходи держави, метою яких є спроба сформувати нормативно-правову базу функціонування малих міст, законодавчо унормувати їх статус, оскільки, як відзначає М. І. Долішній, територія кожної територіально суспільної системи не може бути довільною. Вона має границі, які зафіксовані адміністративно-територіальним поділом держави. Особливостями території значною мірою визначається взаємне розташування ТСС окремих економічних об'єктів, груп об'єктів – мереж, а також центрів вузлів тощо [3, с. 7].

Конституцією України малі міста та селища міського типу законодавчо закріплені як низові територіальні одиниці [7]. Більш конкретно ці територіальні суб'єкти регламентовані державними будівельними нормами, які відносять до цієї категорії населені пункти до 50 тис. осіб. Сюди також зараховують селища міського типу [2, с. 108]. Закон України «Про генеральну схему планування території України» виділяє такі типи малих міст: за схемою планування території, а також за питомою вагою

населення, зайнятого в різних сферах економічної діяльності [11].

Якісні зміни, детерміновані ринковими трансформаційними процесами, перетворюють малі міста на складну соціотехнологічну систему, що об'єктивно зумовлює потребу переосмислення традиційних і пошуку нових знань, формування методології їх дослідження на засадах акумуляції концепцій, методів та інструментів здійснення теоретичних і емпіричних досліджень локальних міських систем.

Результатом наукових напрацювань є спроба систематизувати цілу гаму явищ і процесів, які ідентифікують малі міста як складну локалізовану соціо-еколого-економічну систему з множинними функціональними підсистемами (зонами), які забезпечують процеси життєдіяльності міського населення. Такої думки дотримується Л. Шевчук, яка акцентує на тому, «що місто є специфічною формою спільності людей, складним соціальним явищем», яке можна розглядати як територіальну суспільну систему [6, с. 12]. На думку Н. А. Макарової, малі міста виникають внаслідок синергетичної дії багатьох факторів різної природи [9, с. 77].

Місто – скупчення людей, що займають таке положення в управлінських або торговельних структурах, яке дозволяє їм контролювати розподіл усіх видів ресурсів – природних, економічних, трудових, політичних та культурних [14, с. 17].

О. Карий трактує міста як основні центри територіально-господарської структури країни, головні полюси тяжіння теперішніх і майбутніх інвестицій, вузли створення та поширення інновацій. Тут сконцентровані основні проблеми розвитку держави, дві третини її населення, переважна частина наукового, виробничого, фінансового, комунікаційного та соціально-культурного потенціалу [5, с. 19]. А. Доценко зазначає, що виникнення та розвиток міських поселень тісно пов'язані з соціально-економічним становищем суспільства, а визначальною передумовою їх утворення є виробництво [4, с. 36].

Малим містам, як відзначає С. Петрук, властива низка ознак, що якісно відрізняють їх від інших населених пунктів:

- невеликий промисловий потенціал;
- локалізація виробництв, що не потребують високої територіальної концентрації;
- розміщення переважно добувних і переробних галузей, які використовують місцеві природні ресурси;
- виконання організаційних та адміністративно-управлінських функцій щодо навколишньої території, є її центрами;
- є центрами міграційної активності між сільською місцевістю та середніми та великими містами;
- незначна щільність забудови, що поєднує риси міської та сільської місцевості [10, с. 52].

Безумовно, в умовах економічної трансформації до наведених вище ознак додалися інші, що дозволяють виокремити малі міста з-поміж інших адміністративно-територіальних формувань. До них ми відносимо високу залежність їх економіки від ресурсного потенціалу, прилеглих територій, вища інтенсивність зовнішньоекономічних зв'язків порівняно з сільськими поселеннями, суттєву залежність від постачання споживчих товарів, у першу чергу продовольчих, структурні зміни економіки в напрямі випереджального розвитку

торгівлі і сфери послуг, домінування малих форм підприємницької діяльності тощо. Кожний з наведених чинників по-своєму впливає на використання потенціалу міських поселень.

Висновки. Таким чином, малі міста можна ідентифікувати як відкриті локалізовані соціально-економічні системи, які складають несучу конструкцію поселенської мережі регіону з характерною для них моногалузевою структурою виробництва, в складі яких функціонує незначна кількість містоформуючих промислових підприємств та об'єктів соціальної інфраструктури, які забезпечують процеси життєдіяльності населення відповідних територій. Функціонально вони виступають як сполучна ланка між великими містами, урбанізованими територіями, відіграють важливу роль у розв'язанні проблеми зайнятості прилеглих сільських територій, налагодженні кооперативних зв'язків та інтеграційних процесів, уповільнюють депопуляційні процеси та певною мірою впливають на трудові міграційні процеси. Зазначене дає підстави стверджувати, що подальший розвиток малих міських поселень, їх конкурентоспроможність у динамічному ринковому середовищі пов'язується з їх багатофункціональним розвитком.

Список використаних джерел

1. Аналіз виконання загальнодержавної програми розвитку малих міст в 2004-2009 рр. та пропозиції щодо нової програми підтримки розвитку малих міст на 2011-2015 рр. *Муниципальная программа развития та сталоного розвитку*: сайт. 2011. URL: http://msdp.undp.org.ua/data/publications/small_cities_analysis.pdf
2. Державні будівельні норми України. ДБН 360-92; Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. Київ: Держбуд України, Укрархбудінформ, 2002. 142 с.
3. Долішній М. І., Шевчук Л. Т., Шевчук Я. В. Територіальна суспільна система як об'єкт дослідження регіональної економіки. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період*. 2004. Вип. 3(47). Регіональні суспільні системи. Ч. 1. С. 3-14.
4. Доценко А. І. *Концепція розселення населення*. К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2008. 72 с.
5. Карий О. І. Стратегічне планування комплексного розвитку малих і середніх міст: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05. Львів, 2013. 40 с.
6. *Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку*: монографія: у 8 томах / наук. ред. В. С. Кравців. Львів: ІРД НАН України, 2013. Том 5. *Малі міста* / відп. ред. Л. Т. Шевчук. 284 с.
7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-вр. *Законодавство України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р.. *Законодавство України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80/paran8#n8>
9. Макарова Н. А. Малые города как локальные социально-экономические системы. *Журнал экономической теории*. 2016. № 4. С. 73-79.
10. Петрук С. Л. Малі міські поселення України: аналіз сучасного соціально-економічного стану та

проблем розвитку. *Український географічний журнал*. 2011. № 4. С. 50-54.

11. Про Генеральну схему планування території України: Закон України № 3059-III від 07.02.2002 р. *Законодавство України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3059-14>

12. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України № 157-VIII від 05.02.2015 р. *Законодавство України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

13. Гранберг А. Г. (ред.), Бусыгина И. М., Введенский В. Г. и др. *Региональное развитие: опыт России и Европейского Союза: монография*. Москва: Экономика, 2000. 438 с.

14. Реймерс Н. Ф. *Природопользование. Словарь-справочник*. Москва: Мысль, 1990. 637 с.

15. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2017 року. *Державна служба статистики України*. 2018. URL: www.ukrstat.gov.ua

16. Buckley R., Mini F. From Commissars to Mayors: Cities in the Transition Economics. The World Bank, 2000. 44 p.

17. *Population of Europe*: Website. 2018. URL: www.population_europe.eu

18. Statistics on European Cities. *European Commission*: Website. 2018. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_European_cities

References

1. Analiz vykonannya zahal'noderzhavnoyi prohramy rozvytku malykh mist v 2004-2009 rr. ta propozytsiyi shchodo novoyi prohramy pidtrymky rozvytku malykh mist na 2011-2015 rr. [Analysis of the implementation of the national program for the development of small towns in 2004-2009 and proposals for a new program for supporting the development of small towns for 2011-2015] (2011). *Munitsypal'na prohrama vryaduvannya ta staloho rozvytku [Municipal Governance and Sustainable Development Program]*: Website. Retrieved from http://msdp.undp.org.us/data/publications/small_cities_analysis.pdf [in Ukrainian].

2. Derzhavni budivel'ni normy Ukrainy. DBN 360-92; Mistobuduvannya. Planuvannya i zabudova mis'kykh i sil's'kykh poselen' [State building norms of Ukraine. DBN 360-92; Town planning. Planning and building of urban and rural settlements] (2002). Kyiv: Derzhbud of Ukraine, *Ukrainian*. [in Ukrainian].

3. Dolishniy, M. I. Shevchuk, L. T., & Shevchuk, Ya. V. (2004). Terytorial'na suspil'na systema yak ob'yeht doslidzhennya rehional'noyi ekonomiky [Territorial social system as an object of study of a regional economy]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]*: Vol. 47(3). Part 1. Rehional'ni suspil'ni systemy [Regional social systems] (pp. 3-14). [in Ukrainian].

4. Dotsenko, A. I. *Kontseptsiya rozselennya naseleння [The concept of population settlement]* (2008). Kyiv: Council on Studying of Productive Forces of Ukraine of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

5. Karyy, O. I. Stratehichne planuvannya kompleksnoho rozvytku malykh i serednikh mist [Strategic planning of complex development of small and medium-sized towns] (Dr.Sci. in Econ. Thesis, Lviv, Ukraine). [in Ukrainian].

6. Kravtsiv, V. S. (Ed.), & Shevchuk, L. T. (Ed. of Vol.). (2013). *Karpats'kyu rehion: aktual'ni problemy ta*

perspektyvy rozvytku [Carpathian region: actual problems and prospects of development]: 8 vols. Vol. 5. Mali mista [Small towns]. Lviv: Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

7. Konstytutsiya Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (1996). Law of Ukraine, adopted on 1996, Jun 28, 254k/96-vr. *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

8. Kontseptsiya reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya ta terytorial'noyi orhanizatsiyi vlady v Ukraini [The concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine]. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2014, Apr 1, 333-r. *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80/paran8#n8> [in Ukrainian].

9. Makarova, N. A. (2016). Malyye goroda kak lokal'nyye sotsial'no-ekonomicheskkiye systemy [Small towns as local social and economic systems]. *Zhurnal ekonomicheskoy teorii – Journal of Economic Theory*, 4, 73-79. [in Russian].

10. Petruk, S. L. (2011). Mali mis'ki poselennya Ukrainy: analiz suchasnoho sotsial'no-ekonomichnoho stanu ta problem rozvytku [Small urban settlements in Ukraine: an analysis of the current social and economic status and problems of development]. *Ukrayins'kyi heohrafichnyy zhurnal – Ukrainian Geographical Journal*, 4, 50-54. [in Ukrainian].

11. Pro Heneral'nu skhemu planuvannya terytoriyi Ukrainy [About the General scheme of planning of the territory of Ukraine]. Law of Ukraine, adopted on 2002, February 7, 3059-III. *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3059-14> [in Ukrainian].

12. Pro dobrovil'ne ob'yednannya terytorial'nykh hromad [On voluntary association of territorial communities]. Law of Ukraine, adopted on 2015, February 5, 157-VIII. *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19> [in Ukrainian].

13. Granberg, A. G. (Ed.), Busygina, I. M., & Vvedenskiy, V. G., et al (2000). *Regional'noye razvitiye: opyt Rossii i Yevropeyskogo Soyuza [Regional development: the experience of Russia and the European Union]*. Moscow: Economics. [in Russian].

14. Reimers, N. F. (1990). *Prirodopol'zovaniye. Slovar'-spravochnik [Nature use: Dictionary-reference]*. Moscow: Thought. [in Russian].

15. Chysel'nist' nayavnoho naseleння Ukrainy na 1 sichnya 2017 roku [The number of the existing population of Ukraine of January 1, 2017] (2018). *State Statistics Service of Ukraine: Website*. Retrieved from www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].

16. Buckley, R., & Mini, F. (2000). From Commissars to Mayors: Cities in the Transition Economics. The Word Bank. 44 p.

17. *Population of Europe*: Website (2018). Retrieved from www.population_europe.eu

18. Statistic on European Cities (2018). *European Commission*: Website. Retrieved from http://ec.europa.eu/Eurostar/statistics-explained/index.php/Statistics_on_European_cities

Надійшло 06.07.2018 р.